

Kantáló cigányok Korondon

A régen általános szokásként élő újévi kantalásról már azt hittem, hogy kihalt Korondon. Amikor 1992. újév másodnapján a Sárosvápa utcai Kiss Ferencnél citromfát oltottam, újra felfedezhettem: egy kis cigány purdé lépett be a házba ezzel a köszöntéssel:

Máma másod napja,
Fénylik mint az arany.
Aki ezt megérte,
Méltó, megtisztelje.
Éltesse az Isten a ház gazdáját!
Tartsa meg az Isten a benne lakóját!

Ugyanezen a napon hazafelé menet bementem Molnos (Dücső) Ákoshoz. Elmeséltem meglepetésemet a kantáló gyermekkel kapcsolatosan. Ákos mondta el, hogy ennek a purdénak a nagyapja, Marcsi Ádám (1927-1990) volt Korondon az utolsó kantáló cigány, aki karácsonykor és újév napján zenével – háton hordott cimbalommal – szokott a házakhoz járni és ekképpen köszönteni:

Máma, karácsony (Újév) első napján
Jaj de jó híreket hoztunk:
Ma született az Úr Jézus.
Az a Jézus olyan étkes (édes)
E világon kellemetes.
Én nem láttam szebb gyümölcsfát,
Mint Úr Jézus keresztfáját,
Mert az vízzel-vérrel virágozik
S szent lelkével gyümölcsözik.

A kantáló, köszöntő cigányokat a jó kívánságokért a házigazdák meg szokták kínálni egy kis étellel-itallal.

A cigányoknak Erdélyben különösen a népköltészeti ha-

gyományok megőrzésében és átadásában volt és van nagy és megbecsülendő szerepük.

Nem tartom csodának tehát, ha a Korondon született (ma Kibéden tanároskodó) Ráduly János egy Ötvös Sára nevezetű cigány asszonytól az 1970-es években negyvenöt balladát gyűjtött és jegyzett le. (Ötvös Sára leánya is harminchét balladát tudott.) Sári néni így kezdte mesélni élete történetét: „Én, Majlát Sára születtem 1898. január 14-én, Kibéd községben. Édesapám Szabó Nagy Gergely vót, édesanyám pedig Ötvös Jusztina. Összesen nyócan vótunk testvérek, ebből négyen meghaltak kicsi korukban. Torokgyíkot kaptak, s még úgy is vót, hogy egy héten ketten haltak meg. Alig vótak 5-6 évesek. Maradtunk mű négyen, három leány és egy fiú. Ezek közül már csak egyedül vagyok életben. Édesapám kosárkötő vót, híres kosarakot kötött, amiket vittek még városokba is. Erősen jól tudott klánétázni, sokat klánétázott, örökké őtöt hívták lakodalmaiba, s erre-arra. A táncokat, a bálakat is ő muzsikálta. Édesapám s édesanyám egyik se járt iskolába, s engem se járattak: elég butaságot csináltak.”

A cigányok nagy része írástudatlan volt, s ma is az errefelé. Kultúrájuk alapját elsősorban a néphagyomány, az élő népköltészet alkotta.

„Estéknként mindig énekeltek hol édesanyám, s úgy tanítottak engem is, akkor tanultam a legtöbb éneket, kicsi leányka koromban. Nappal nem érkeztek énekelni, inkább estéknként beszélgettek s fújták a nótákat. Mikor én is fújtam, sokszor beleszólt édesanyám, hogy: nem úgy kell, lelkem, nem jól énekeled, s így tanold meg. S akkor énekeltem utána. Aztán a régi öregek is összegyűltek, hol nálunk, hol egyebütt, s mikor mi jött szóba, arról beszélgettek. Télen az asszonyok fontak, az emberek meséket mondtak...” Meg kantalóba jártak.

Szócs Lajos

Orbán Ottó két verse

Cigánykarácsony

Vonítanak már a bazalt farkasok,
vágat Heródes tenger homokon;
ni, hogy rohad a fű szemérme,
mutogatok, mint a süketnémák.

Majd cigánygyerek-állán asszír kőszakállal
felüti fejét az eszelős idő,
majd sártól rühesen bögnék a kutyák,
sehonnaan sehova, mint az istenek.

Szomjazom, szomjazom, mert ide ítélteél
sót és halált legelni, gyönyörű;
illatozik mérgezett almád,
fű és ég között majd megszakad.

De íme, márványt fúj ma a barom,
golgotai tájszólás bőködi a jászolt,
nagykosár csillagot hoz a három király,
hoznának inkább pohár vizet.

Duzzad a hó alól a jószagú nap,
szegények országa, máris vérzik,
serceg a zsuptetőn a teremts zsírja,
gázol a tavasz térdig koromban.

Cigánykarácsony

Csillag alatt
betlehem királyok,
áznak a, fázna a,
harmonikáznak a
cigányok.

Fejükön a koronájuk,
bársonyból a ruhájuk,
a ruhájuk
nótára áll a szájuk:

„Isten napja, te árva,
süss a szegény cigányra!”

Csillag alatt
betlehem királyok,
áznak a, fázna a,
harmonikáznak a
cigányok.

Orbán Ottó 2002-ben hunyt el, József Attila-díjas, Kossuth-díjas költő